

ירושלים, ג' באלול, תשס"ח

3 בספטמבר, 2008

חוזר מס' ח-06-2238

(10097.doc)

לכבוד

התאגידים הבנקאיים וחברות כרטיסי האשראי

הנדון: **דוח רואה החשבון המבקר (Attestation Report)**

בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי (סעיף 404 ל-SOX Act)

(הוראות הדיווח לציבור)

מבוא

1. בחוזר מס' ח-06-2175 מיום 5.12.05 (להלן – החוזר הראשון) פורטו ההוראות המתייחסות ליישום דרישות סעיף 404 של ה-SOX Act (להלן – סעיף 404) בתאגיד בנקאי ובחוזר מס' ח-06-2223 מיום 20.1.08 (להלן – החוזר השני) פורטו ההוראות המתייחסות ליישום סעיף 404 בחברת כרטיסי אשראי (להלן – חכ"א).
2. בחוזרים ציינו, בין היתר, כי:
  - א. דרישות סעיף 404 יחולו החל מהדוחות הכספיים השנתיים של תאגידים בנקאיים וחכ"א ליום 31.12.08 (ראה סעיף 12 בחוזר הראשון וסעיף 14 בחוזר השני).
  - ב. תקנות ה-SEC אשר נועדו ליישם את דרישות סעיף 404, מתקנות גם את נוסח ההצהרה לפי סעיף 302 ל-SOX Act. לפיכך, בעתיד תועבר בנפרד התייחסותנו לתיקון נוסח ההצהרה ולתיקון מתכונת הגילוי בדוח של תאגיד בנקאי וחכ"א, בשל תיקון נוסח ההצהרה האמורה (ראה סעיף 3 לחוזר הראשון וסעיף 5 לחוזר השני).
  - ג. בדוח השנתי של תאגיד בנקאי וחכ"א לשנה שמסתיימת ביום 31.12.08 תיכלל הצהרת ההנהלה באשר לאחירותה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי ובדוחות הכספיים תיכלל חוות דעת של רואה החשבון המבקר בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי (ראה סעיף 9(ג) בחוזר הראשון וסעיף 11(ג) בחוזר השני). נוסח הצהרת ההנהלה על הבקרה הפנימית ונוסח חוות הדעת של רואה החשבון המבקר יועברו בנפרד.
3. בחוזר נפרד יטופלו ההשלכות הנוספות של אימוץ סעיף 404 על:

- א. הוראות הדיווח לציבור (עדכון נוסח ההצהרה בהוראותינו לפי סעיף 302 ל-SOX Act, עדכון הוראותינו המתייחסות לגילוי בדוח הדירקטוריון על "בקורות ונהלים לגבי הגילוי", מתכונת לדוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי).
- ב. הוראות ניהול בנקאי תקין.

4. כל רואה חשבון מבקר המכין וממציא חוות דעת על הדוחות הכספיים של תאגיד בנקאי ו/או חכ"א, יצרף דוח המתייחס לבקרה הפנימית על דיווח כספי של התאגיד הבנקאי ו/או חכ"א. הדוח הנערך בהתאם לסעיף זה יעשה בהתאם לתקנים המתייחסים לדוח כאמור שאומצו על ידי המועצה לפיקוח על חשבונאות של חברות ציבוריות בארה"ב: [PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board)].

5. דוח כאמור לא יהיה במסגרת התקשרות שונה מההתקשרות למתן חוות דעת על הדוחות הכספיים.

6. בעבודת הביקורת, רואי החשבון המבקרים של תאגיד בנקאי וחכ"א, יישמו את תקן ביקורת מס' 5¹ של ה-PCAOB בדבר "An Audit of Internal Control Over Financial Reporting That Is Integrated with An Audit of Financial Statements" (להלן תקן מס' 5), בהתאמות הנדרשות לפי החוקים והתקנות החלים על הביקורת בתאגיד בנקאי וחכ"א. יש ליישם את ההוראה בהתאם להוראות, להנחיות ולהבהרות החלות בארה"ב.

7. הנוסח של דוח רואה החשבון המבקר בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי מביא בחשבון מונחים הנכללים בגילוי דעת 90 של לשכת רואי חשבון בישראל בדבר "הנוסח האחד (בלתי מסויג) של דוח רואה חשבון מבקר".

8. לאחר התייעצות בוועדת הקשר של לשכת רואי חשבון בישראל עם המפקח על הבנקים ובוועדה המייעצת בעניינים הנוגעים לעסקי בנקאות, אני מתקן בזאת את הוראות הדיווח לציבור, כמפורט להלן.

תיקון להוראות

דוח רואה החשבון המבקר – בקרה פנימית על דיווח כספי:

9. תתווסף להוראות דוגמא לנוסח הכולל דוח נפרד של רואה החשבון המבקר על הבקרה הפנימית על דיווח כספי.

---

¹ התקן חל על הדוחות הכספיים לשנים הפיסקאליות שיסתיימו ביום 15.11.07 או לאחריו. התקן אושר ע"י ה-SEC ביום 25.7.07.

א. תאגיד בנקאי –

- (1) בהוראות הדיווח לציבור יתווסף פרק חדש שמספרו 655 שיקרא "דוחות רואה החשבון המבקר". בעמודים 2-1-655, תתווסף מתכונת לדוגמא לדוח רואה החשבון המבקר בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי.
- (2) בהתאמה בתוכן העניינים בעמוד 1-600 תיכלל הפנייה לפרק 655 דוחות רואה החשבון המבקר.
- (3) בסעיף 3 בעמוד 1-620 תתווסף הפנייה לדוחות רואה החשבון המבקר במסגרת הפרטים הנכללים בדוח השנתי של תאגיד בנקאי.

ב. חכ"א –

- (1) בהוראות הדיווח לציבור עמוד 3-691F יוחלף במתכונת לדוגמא לדוח רואה החשבון המבקר בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי.
- (2) בהתאמה בתוכן העניינים עמוד 1-691F תיכלל הפניה לדוגמא לדוח רואה החשבון המבקר בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי.

דברי הסבר

א. בהתאם להוראות ה- SEC ובהתאם להוראות ה- FDIC נדרש לצרף לדוח הכספי השנתי של תאגידי בנקאיים, דוח של רואה החשבון המבקר (Attestation Report) המתייחס לבקרה הפנימית על דיווח כספי.

ב. תקן מס' 5 מאפשר לרואה החשבון המבקר לחוות דעה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי בנפרד מחוות דעתו על הדוח הכספי השנתי (Separate Report), או לחוות דעה על שני הנושאים בדוח משולב (Combined Report).

הערה: חוות דעת של רואה החשבון המבקר בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי הנערכת בהתאם לתקן מס' 5 עונה על הדרישות של חלק 363 בתקנות הפדרליות של ה-FDIC. חלק 363 קובע, בין היתר, כי תאגידי בנקאיים מבוטחים (insured depository institutions) שסך נכסיהם עולה על 1 מיליארד \$, חייבים לכלול הערכה של הנהלת התאגיד הבנקאי בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי, וכן דוח של רואה החשבון המבקר בנוגע להערכת ההנהלה בדבר הבקרה הפנימית.

ג. בהקשר זה נציין כי בתאגידי בנקאיים בארה"ב (לדוגמא: Citigroup ו-Wachovia) יושמה בשנת 2007 הגישה של "דוח נפרד" ואילו בתאגידי בנקאיים אחרים (לדוגמא: Bank of America) יושמה הגישה של "דוח משולב". שני הבנקים שבתרו בגישה של דוח נפרד הציגו קודם את הדוח של רואה החשבון המבקר על הבקרה הפנימית על דיווח כספי ומיד לאחריו את הדוח לגבי הדוחות הכספיים. גישה זו מיושמת בדוגמאות המוצעות על ידינו.

התאגידים הבנקאיים שנסקרו הציגו את דוח ההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי ומיד לאחריו את הדוח של רואה החשבון המבקר על הבקרה הפנימית על דיווח כספי – גישה שאומצה בהוראותינו.

הערות:

(1) היות שתקן מס' 5 אינו כולל דוגמא לדוח נפרד, הדוגמא לנוסח בהוראותינו מבוססת על הנוסח של משרד רואי חשבון KPMG שנכלל בדוח השנתי של Citigroup ליום 31.12.07 בהתאמות המתחייבות לתאגיד בנקאי וחכ"א. ההתאמות העיקריות שנעשו הן:

(א) נוספה התייחסות לאחריות הדירקטוריון לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי, ולהערכת האפקטיביות של הבקרה הפנימית על דיווח כספי – בהתאם לסעיף 92(א)(5) לחוק החברות, התשנ"ט – 1999, "הדירקטוריון אחראי לעריכת הדוחות הכספיים ולאישורם, כאמור בסעיף 171". לפיכך, נוספה התייחסות לאחריות הדירקטוריון כאמור, בנוסף לאחריות ההנהלה.

(ב) נוספה התייחסות לעובדה שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו - בדוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים, המבוסס על הוראות ג"ד 90 של לשכת רואי חשבון בישראל, ישנה התייחסות לכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. לפיכך, נוספה התייחסות כאמור (ראה שם, פסקה שלישית).

(2) הדוגמא מבטאת חוות דעת בלתי מסויגת ("חלקה") (unqualified opinion) על האפקטיביות של הבקרה הפנימית על דיווח כספי. שינוי בנוסח הדוח של רואה החשבון המבקר ייעשה בהתאם להנחיות המפורטות בתקן מס' 5.

(3) משרד רואי חשבון, המבקש לבחור בגישה של "דוח משולב" על ביקורת הדוחות הכספיים ועל ביקורת הבקרה הפנימית על דיווח כספי, יתאם זאת שלושה חודשים מראש עם המפקח על הבנקים, זאת על מנת שנוכל לגבש נוסח אחיד למערכת.

תיקון להוראות

10. דוח רואה החשבון המבקר - דוחות כספיים שנתיים:

א. תאגיד בנקאי –

בעמ' 3-655 להוראות הדיווח לציבור תתווסף דוגמא לנוסח האחד (בלתי מסויג) של דוח רואה החשבון המבקר לגבי דוחות כספיים מאוחדים ודוחות כספיים של התאגיד הבנקאי – הערוך בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.

לסיפא של הדוגמא לנוסח האחיד (בלתי מסויג) של דוח רואה החשבון המבקר לגבי דוחות כספיים מאוחדים ודוחות כספיים של חכ"א – הערוך בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו (נמצא היום בעמוד 691F-3 ויעבור במסגרת עדכון זה לעמוד 691F-3.2 להוראות הדיווח לציבור) תתווסף הפסקה הבאה:

"ביקרנו גם, בהתאם לתקנים של המועצה לפיקוח על החשבונאות של חברות ציבוריות (Public Company Accounting Oversight Board) (ארה"ב), כפי שאומצו על ידי המפקח על הבנקים, את הבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 20X0, בהתבסס על [ציין את הקריטריונים של הבקרה, לדוגמא: "קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית של ה- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO)"], והדוח שלנו מיום [תאריך הדוח, שצריך להיות זהה לתאריך הדוח על הדוחות הכספיים] כלל [כלול את אופי חוות הדעת]".

דברי הסבר

סעיף 88 לתקן מס' 5 קובע כי אם רואה החשבון המבקר בחר להוציא דוח נפרד על בקרה פנימית על דיווח כספי, הוא צריך להוסיף לדוח שלו לגבי הדוחות הכספיים פסקה המתייחסת לבקרה הפנימית על דיווח כספי.

הערות:

- א. הדוגמא לדוח רואה החשבון המבקר לגבי הדוחות הכספיים מבוססת על תרגום של הסיפא של סעיף 88 לתקן מס' 5 בהתאמות המתחייבות לתאגיד בנקאי וחכ"א.
- ב. דוח רואה החשבון המבקר לגבי הדוחות הכספיים מבוסס על גילוי דעת 90 של לשכת רואי חשבון בישראל בדבר "הנוסח האחיד (בלתי מסויג) של דוח רואה חשבון מבקר" בהתאמות המתחייבות לתאגיד בנקאי ולחכ"א. מובהר כי אם יחולו בעתיד שינויים בנוסח של גילוי דעת 90, רואי החשבון המבקרים של תאגידים בנקאיים וחכ"א יפעלו גם בהתאם לשינויים אלה.

תחילה

11. התיקונים להוראות הדיווח לציבור המפורטים בהוראה זו יחולו על דוחות כספיים שנתיים של תאגידים בנקאיים ושל חכ"א ליום 31.12.08 ואילך.
12. תאגיד בנקאי ו/או חכ"א המתקשים ביישום הוראה זו יפנו אל מר אור סופר, סגן המפקח על הבנקים, לקבלת הנחיות ספציפיות.

עדכון הקובץ

13. מצ"ב דפי העדכון לקובץ הוראות הדיווח לציבור. להלן הוראות העדכון :

<u>להכניס עמוד</u>	<u>להוציא עמוד</u>
(9/08) [11] 600-1	(11/04) [10] 600-1
(9/08) [10] 620-1	(1/03) [9] 620-1
* (1/03) [9] 620-2	(1/03) [9] 620-2
(9/08) [1] 655-1-4	----
(9/08) [3] 691F-1	(9/07) [2] 691F-1
* (2/07) [1] 691F-2	(2/07) [1] 691F-2
(9/08) [3] 691F-3	(3/08) [2] 691F-3
(9/08) [1] 691F-3.1-3.3	----
* (3/08) [2] 691F-4	(3/08) [2] 691F-4
* (6/08) [1] 699-57	(6/08) [1] 699-57
(9/08) [2] 699-58	(6/08) [1] 699-58

* עמוד זה הודפס מחדש בעקבות המעבר להדפסה דו-צדדית. ההדפסה בעדכון זה זהה לנוסח הקיים.

בכבוד רב,

רוני חזקיהו

המפקח על הבנקים